

kadın bülteni

Eylül-Ekim-Kasım 2022

Sayı: 17

GÜÇLÜ KIZLAR GÜÇLÜ YARINLAR

“HİÇ KİMSE BİR SANATÇIYI YASAKLAYAMAZ”

BABA DESTEK PROGRAMI (BADEP)

KADINLARIN ADALETE ERİŞİMİ ÜZERİNE

Çankaya

BELEDİYESİ

DİJİTAL BÜLTEN

İçindekiler

“Hiç Kimse Bir Sanatçıyı Yasaklayamaz”	2
Belediyelerde Kadın Çalışmaları Çalıştayı	4
Mor Bayrak Projesi	5
Kadının İnsan Hakları Eğitim Programları	6
Kalıcı Kadın Emeği Stantları	7
Kadın Danışma Merkezleri	8
Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonundan Eşitlikçi Adımlar	9
Güçlü Kızlar Güçlü Yarınlar	10
Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Yerel Yönetimler	14
Baba Destek Programı (BADEP)	16
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Adalet Erişim	18
Sinema Sektöründe Kadınlara Fırsat Eşitliği	20
Kadınların Adalet Erişimi Üzerine	22
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi Yaşamsaldır	24
Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Ebeveynlik Pratiklerine Yansımaları	26

ÇANKAYA BELEDİYESİ KADINLARIN, ÇOCUKLARIN VE EBEVEYNLERİNİN BELEDİYESİDİR

Çankaya Belediyesi olarak kadınları, çocukları ve ebeveynleri her alanda güçlendirmek, eşit imkân ve hizmetler sunmak amacıyla 8 yıldır farklı alanlarda öncü çalışmalar yürütüyoruz.

Bu kapsamda bugüne kadar kadınların ev ekonomisine destek için çok sayıda proje ve etkinliği hayata geçirdik. Kadınlara gelir desteği sağlamak amacıyla uygulamaya koyduğumuz “Elimin Emeği Evimin Ekmeği” projesi kapsamında Haziran ayında Zafer Park’ta Kadın Emeği Festivali’ni düzenledik. Festivale katılan 250 kadın, el emeği göz nuru ürünlerini halkımızın satışına sundu. Bu festival ile kadınlara büyük ölçüde gelir desteği sağladık diye düşünüyorum.

Yine Çankaya’da kadın emeğini görünür kılmak ve kadınlara gelir getirmek amacıyla Birlik Mahallesi İsmet İnönü Parkı’nda stantlar kurduk. Eşitlik ilkesini gözeterek bu stantlardan daha çok kadının yararlanabilmesi için 3 günlük gruplar halinde satış imkânı getirdik. Yıl boyu açık tutacağımız stantlarımıza, Çankaya ilçesinde ikamet eden ve gıda, hazır ürün, ikinci el ürün dışında el emeği üreten tüm kadınların başvurabilmesi ve satışlarını gerçekleştirebilmesi fırsatı sunduk.

Bunun yanı sıra Cebeci Oyunevimiz, Bayraktar Oyunevimiz, Sokullu Oyunevimiz ile ebeveynlerimizi de kısa süreliğine özgürleştirdik. Ebeveynlerimiz hafta içi mesai saatlerinde işlerini yapabilmek için, çocuklarını 2 saatliğine Çankaya Belediyesi Oyun Evlerine bırakabiliyor.

Çankaya Cumhuriyet’in, demokrasinin, özgürlüğün ve Mustafa Kemal Atatürk’ün ilçesidir.

Çankaya Belediyesi kadınların, çocukların ve ebeveynlerinin belediyesidir.

“Kesintisiz” kent yaklaşımımızı sürdürmeye devam edeceğimizi bilmenizi isterim.

Sevgi ve umutla kalın.

Alper Taşdelen

Çankay Belediye Başkanı

TAŞDELEN: “HİÇ KİMSE BİR SANATÇIYI YASAKLAYAMAZ,,

Alper Taşdelen: “Çankaya özgürlüğün, demokrasinin ve Mustafa Kemal Atatürk’ün kenti. Sanatçılar her zaman başımızın tacıdır ve sizleri misafir etmekten onur duyacağız”

Çankaya Belediyesinin kadınlara gelir desteği amacıyla hayata geçirdiği ve bu yıl 5. kez düzenlenen “Kadın Emeği Festivali”nin 2. gününde Melek Mosso şarkılarını binlerce hayranıyla birlikte söyledi.

Çankaya Belediyesi tarafından düzenlenen Kadın Emeği Festivali bu yıl 5. kez Başkentlilerle buluştu..

Kadınlara gelir desteği amacıyla Zafer Park’ta düzenlenen festival, başta emekçi kadınlar olmak üzere tüm Ankaralıları müzikle buluşturdu. 250 kadının el emeği göz nuru ürünlerinin satışa sunulduğu festivalin ilk gününde Melike Demirağ, ikinci gün ise Melek Mosso sahne aldı.

ÖZGÜRLÜĞÜN KENTİ ÇANKAYA

Konserde ünlü sanatçı Melek Mosso’ya çiçek sunan Çankaya Belediye Başkanı Alper Taşdelen; “Hiç kimse bir sanatçıyı yasaklayamaz, Çankaya burada, Çankaya her zaman sizleri misafir etmeye hazır. Çünkü Çankaya özgürlüğün kenti, Çankaya demokrasinin kenti, Çankaya Mustafa Kemal Atatürk’ün kenti. Sanatçılar her zaman başımızın tacıdır ve sizleri misafir etmekten onur duyacağız” dedi.

BAŞKENTLİLER MELEK MOSSO İLE COŞTU

5. Kadın Emeği Festivali’nin ikinci günü Ankaralılar Melek Mosso ile coştı. Son dönemlerin

çok beğenilen sanatçılarından olan Mosso'nun kendine has tarzı ve sesiyle seslendirdiği şarkılar vatandaşları coşturdu. Gündüz festivale gelen akşamda konseri izleyen binlerce Ankaralı, Mosso'nun sevilen şarkılarına eşlik ederek unutulmaz bir gece yaşadılar.

KUZEYİN UŞAKLARI'NDAN MUHTEŞEM GÖSTERİ

Festivalin ikinci gününde Başkan Alper Taşdelen'in 21. Yüzyılın halkevleri olarak nitelediği Çankaya Evleri de çeşitli etkinliklerle festivale katıldı. Yıldız Çankaya Evi'nin çocuk halk oyunları ekibi Kuzeyin Uşakları, festivale katılanlara muhteşem bir gösteri sundu. Çocuklar izleyenler tarafından dakikalarca alkışlandı.

Belediyelerde Kadın Çalışmaları Çalıştayı

Cumhuriyet Halk Partisi Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı, 22 Temmuz'da "Belediyelerde Kadın Çalışmaları Çalıştayı" düzenledi. Türkiye'de, Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı (CEMR) 11 Kasım 2013 tarihinde imzalayan Çankaya Belediyesi, Yerel Yönetimlerden Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Seyit Torun ve Kadın Kolları Genel Başkanı Aylin Nazlıaka'nın da katıldığı çalıştayda yer aldı.

Çalıştayda; belediyelerin kadın çalışmalarının geliştirilmesi, uygulama örneklerinin paylaşılması, kadınlara, engellilere, yaşlılara, çocuklara ve diğer gruplara yönelik yerel hizmetler üzerine tartışmalar yapıldı. Cinsiyet Eşitliği İz-

leme Derneği de çalıştaya gönüllü olarak eğitim katkısında bulundu.

CHP Kadın Kolları Genel Başkanı Aylin Nazlıaka da yerel yönetimlerde eşitlikçi kent anlayışı ile hayata geçirilen uygulamaların kadınlar için hayati öneme sahip olduğunu bildirdi.

Nazlıaka, "Yerel politikalar gündelik hayatımızı, evi, sokağı, caddeyi kısaca yaşadığımız bütün alanları doğrudan etkiliyor. Eşitlikçi, katılımcı belediye, kadınların sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere, istihdam olanaklarına, kaliteli, kapsamlı kentsel hizmetlere, şiddete maruz kaldıkları takdirde haklarını güvence altına alacak mekanizmalara erişimini temin ediyor. Yerel yönetimlerin planlama ve karar alma süreçlerine katılımını sağlıyor." değerlendirmesini yaptı.

Mor Bayrak Projesi

MOR BAYRAK PROJESİ NEDİR?

Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili farkındalık yaratmak, kadın girişimcilerin sayısını artırmak, kadınların toplumda çağdaş ve güçlü bireyler olarak yer almalarını sağlamak amacıyla başlatılan 'Mor Bayrak Projesi'yle, Çankaya'da toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadın istihdamına önem veren, kaliteli ve temiz hizmet sunan tüm işyerleri, "Mor Bayrak" ödülü için Çankaya Belediyesi'ne başvurabiliyor. Koşullara uyan işletmeler "Mor Bayrak" belgesi ve logosunu tüm reklam, tabela ve menülerinde kullanabiliyor.

BAŞVURU ŞARTLARI

Projeye göre, "Mor Bayrak" almak için başvuran işletmelerde,
- Kadın girişimci veya çalışanlarının yüzde 50'si ya da daha fazlasının kadın olması;

- İşyerinin engellilerin erişimine uygun olması;
- İşyerinin kaliteli ve temiz hizmet vermesi;
- İşyerinde aynı işi veya eşdeğer nitelikte işi yapan kadın ve erkek çalışanların aynı ücreti alması;
- İşyerinin asgari teknik ve hijyen şartlara sahip olması hususları aranıyor.

Ayrıca, KOSGEB destekli kadın girişimcilere % 25 ruhsat indirimi uygulanmaktadır.

Mor Bayrak almak isteyen işletmelerin, Çankaya Belediyesi Ruhsat ve Denetim Müdürlüğü, Ziya Gökalp Caddesi. No:11 A1-Blok, Kat: 4 Kızılay adresine başvurması yeterli. Ayrıntılı bilgi, 0312 458 90 00/ 1701 no'lu telefondan öğrenilebiliyor.

MOR BAYRAK BAŞVURU FORMU İÇİN OKUTUNUZ

Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı (KİHEP)

Haklarınızı öğrenin haksızluğa uğramayın.

Çankaya Belediyesi olarak, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Şiddet, Ayrımcılık ve Kadının İnsan Hakları Eğitimleri vermeye devam ediyoruz.

Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı, 16 hafta süren, 18 yaş ve üzeri kadınlara açık ve katılım devamlılığı zorunlu olan bir programdır. Program dahilinde kadınların anayasal ve medeni haklarından doğurganlığa, örgütlenmeden

toplumsal cinsiyete duyarlı çocuk eğitimine, şiddete uğrayan bir kadının başvuru mekanizmalarına kadar pek çok konu konuşulmaktadır. Bugüne kadar yüzlerce kadına ulaştığımız programımız yeni dönemde de Çankaya Evlerimizin kurs programlarına dahil edilmiştir.

Programla ilgili detaylı bilgi almak ve başvuru yapmak için (0312) 458 89 00 / 3505-3508 numaralarını arayabilirsiniz.

Kalıcı Kadın Emeği Stantları

**ELİMİN
EMEĞİ,
EVİMİN
EKMEĞİ**

Pandemi döneminde en çok kadınların mağdur edildiğinin farkındayız. Her zaman kadının yanında yer alan yerel yönetim anlayışıyla bu dönemde de kadınların ekonomik olarak yanında olmaya devam ettik. Bu süreçte açamadığımız kadın emeği stantlarımızın yerine kadın kooperatifleri iş birliği ile «Elimin Emeği Evimin Ekmeği» projemizi hayata geçirdik. Böylece yüzlerce kadına evde ürettikleri ürünleri satın alarak destek olduk.

Bu projemizin bir devamı olarak, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ile 2022 Temmuz ayında imzaladığımız protokol kapsamında, 1 Eylül 2022 tarihi itibarıyla Çankaya'da ikamet eden ve ele emeği üreten kadınlar için dönüşümlü olarak kullanılmak üzere İsmet İnönü Parkımızda kalıcı satış kulübele-ri vermeye başladık.

Çankaya ilçesinde ikamet eden ve gıda, hazır ürün, ikinci el ürün dışında el emeği üreten tüm kadınlar başvurabiliyor. Stantlarda yalnızca başvuru yapan kişi durabiliyor. Çarşamba günleri kapalı olan stantlara başlayan her grup 3 gün boyunca satış yapabiliyor.

Başvurmak isteyen kadınlar, <https://basvuru.cankaya.bel.tr/etkinlik> linkinden veya QR kodunu okutarak başvuru formuna ulaşabiliyor.

Ayrıntılı bilgi için ise (0312) 458 89 00 (Dahili no:3505-3508).

Başvuru formu için okutunuz.

Kadın Emeği Stantları

**Kalıcı El Emeği Stantlarımız
İsmet İnönü Parkı'nda Sizleri Bekliyor.**

**ÇARŞAMBA
GÜNLERİ
KAPALIDIR**

**Yer: Birlik Mahallesi, 365 AVM Yanı
Başvuru İçin: 0312 458 89 00 / Dahili: 3505-3508**

ALPER TAŞDELEN
ÇANKAYA BELEDİYE BAŞKANI

(0312) 458 89 00 / 1154 ve 3507

Kadın Danışma Merkezleri

Çankaya Belediyesi olarak, 2008 yılından itibaren Kadın Danışma Merkezi ve Kadın Sığınmaevi hizmetlerimizi sürdürüyoruz. Kadına yönelik şiddetin son yıllarda her geçen gün artarak devam ettiğini ve daha görünür hale geldiğinin farkında olan bir yerel yönetim olarak, şiddet gören veya şiddet görme tehlikesi altında olan kadınlara daha kapsamlı hizmet vermek

için; Birlik, Cebeci, Sokullu ve Bademlidere Çankaya Evlerimizde Kadın Danışma Merkezi hizmetlerimize başlıyoruz.

Kadın Danışma Merkezlerimiz ve Sığınmaevimizle ilgili detaylı bilgi almak, hizmetten faydalanmak isteyenler (0312) 458 89 00 / 1154 ve 3507 numaralarını arayabilirler.

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonundan *Eşitlikçi Adımlar*

Canan Güllü

Türkiye Kadın Dernekleri
Federasyonu Başkanı

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) 1976 yılında Kamuya Yararlı Dernekler tarafından kurulmuş bir üst çatı örgütüdür. Üye derneklerimiz ve onlara bağlı şubeler ile çalışmalarımızı ülke genelinde 186 noktada, 7 bölge ve 16 ülkede temsilcilerimiz ile devam ettirmekteyiz.

TKDF kuruluşundan bu yana yasa yapım süreçlerinde yer alarak sahadaki deneyimleri ile çözüme ortaklık yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Özel olarak Kadın Politikaları alanına emek veren TKDF yerelden politika üretmenin önemine binaen mücavir alanlar içinde kadına şiddeti önleme politikaları için mekanizmaların hayata geçmesini sağlamaya çalışmaktadır.

TKDF ile Belediyeler arasında köprüler kurmanın, kıt kaynak ve zamanı iyi değerlendirmenin, standartlar yaratmanın ve iletişim kanallarının açık tutmanın iyi bir örneği Belediyelerle imzaladığı Acil Yardım Hattı protokolleridir.

Protokol, kadın erkek eşitliği üzerinden yerel eşitlik eylem planlarının yapılması, danışma merkezlerinin açılması, TCE eğitimci eğitimi ile önleyici mekanizmaları destekleyerek Avrupa yerel eşitlik eylem şartının imzalanması ve sürecin sahada yaygınlaşması için birey bilinçlenmesini hedeflemektedir. Tüm bunların sağlanması adına Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı işletiyoruz. 2003 yılında Hürriyet gazetesi tarafından “Aile İçi Şiddete Son” kampanyası çerçevesinde kurulan bu hat, 2014 yılından itibaren Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu tarafından işletilmektedir.

Ev içi Şiddet Acil Yardım Hattı, Türkiye’de kadına karşı şiddetle mücadeleyi önleme ve müdahaleye yönelik olarak çalışan ilk ve tek acil yardım hattıdır. 02126569696 -05496569696 numaradan ulaşılmaktadır. Hattı arayarak destek talebinde bulunan kadınlar istek, talep ve ihtiyaçları doğrultusunda şiddet konusunda uzman

psikolog, sosyal çalışmacı ve hukukçular tarafından ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirilir. Konunun takibi yapılarak kadınların şiddet gördükleri ortama geri dönmeleri ve daha fazla zarar görmelerinin engellenmesine yönelik önlemler alınır. Özel sektör desteği işletmekte

olduğumuz Acil Yardım Hattı alanında u z - man bir çağrı merkezi olarak 2007 yılından beri hizmet vermeye devam etmektedir. Ayrıca kadın istihdamına alan yaratmak, mağdurlar için çeşitli ihtiyaç giderici kampanyalar yaparak önleyici politikalar üreterek birlikte toplumsal değişim yaratmaya çalışıyoruz. Amacımız Türkiye’yi şiddetsiz bir ülke olarak, kadın cinayetlerinin sonlandığı Kadın erkek eşitliğinin Anayasada yazdığı ölçüde hayata geçmesini sağlamak. Bu nedenle gayretle çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

İşte o çalışmalardan biri olan TEKNOSA ile Cep telefonu kampanyası bu çalışmalardan biri. “Eski telefonunu getir bir kadın hayatını kurtar” sloganı ile Teknosa Sabancı Vakfı ve TKDF işbirliği ile eski telefonlar elden geçirilip şiddet mağduru kadınlara dağıtıldı. Özellikle Protokol imzalanmış belediyelerin sığınma evinde kalan kadınlara teslim edildi. Şiddet anında koluğa ulaşabilsinler diye Çankaya belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü ile bu konuda çok fazla işbirliği yapıldı. Birçok kadına cep telefonu teslimi yapıldı.

Yerelden politika üretmek genel politikanın sürdürülebilmesine zorlayıcı unsur olarak eşit haklara ulaşmanın en iyi adımıdır. Kadın mücadelesi yüzyıldır süregelen bir mücadeledir ve hedefi Kadın erkek eşitliğidir. Bıkmadan usanmadan ve yolumuzdan şaşmadan çalışmalarımıza devam edeceğiz. Çünkü biliyoruz ki Mücadele Kazandırır.

“

...

Kız bebek demişler,
Sonra eksik etek.
Ya kaşık düşmanı
Ya da bazen avrat.
Ben bir kadınıım,
Ama önce insanım.

”

...

Nazan Öncel

Güçlü Kızlar Güçlü Yarınlar

Dünya Kız
Çocukları
Günü

Gülhan Alıcı Avşar

Hukukun çocuklara özgü kurallar bütünü yani çocuk hukuku; sanayi devriminden sonra özel maden ocaklarında çocuk işçiliğinin önüne geçmek için ortaya çıkmıştır. Kız/oğlan ayırt etmeksizin çocuğun her türlü gelişiminin sağlanmasının yanı sıra, onu kötü muamelelerden uzak tutmak, ihmal ve istismarın önüne geçmek, çocuk işçiliğini önlemek ve çocuğun aile ve toplum içindeki yerini düzenlemek için çocuk hukukuna ihtiyaç doğmuştur.

Çocuk hakları ise; kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki ayırım yapmaksızın tüm çocukların doğuştan sahip olduğu; yaşama, eğitim, sağlık, barınma, cinsel, fiziksel veya psikolojik sömürüye karşı korunma gibi hakları içeren evrensel bir kavramdır.

Tüm bu çocuk kavramının içinde geçtiği kanunlar ile uluslararası hukukta; Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (1924), Çocuk Hakları Bildirgesi (1959) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)'ne rağmen kız çocukları üzerindeki baskının, sömürünün, şiddetin insan haklarına ulaşımındaki engelin, oğlan çocuklarına nazaran yaşatılan adaletsizliğin farkına varılarak, 2012 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Türkiye, Peru ve Kanada'nın öncülüğünde; kız çocuklarının en temel haklardan yararlanabilmesi ve her türlü ayrımcılığın önlenmesi amacıyla farkındalık günü olarak 11 Ekim'i, Dünya Kız Çocukları Günü olarak ilan etmiştir.

Bu özel güne vurgu yapılarak; kız çocuklarının dünyanın hemen her ülkesinde uğradığı ayrım-

cılığı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, sömürüyü, eğitimde, sağlıkta, kısacası en temel haklara ulaşımdaki adaletsizliği ve yetersizliği gözler önüne sermek ve tersine çevirebilmek amacıyla; haklara erişimde, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıyla birlikte, her türlü şiddetin ve ayrımcılığın önüne geçilmesi için farkındalık sağlayıcı ve toplumu dönüştürücü adımların atılması amaçlanmıştır.

Türkiye, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü'nün BM tarafından kabul edilmesinde önder bir ülke konumunda olmasına rağmen, yapılan araştırmalarda son 10 yılda gözle görülür bir değişim maalesef olmamıştır.

Hukuken; yasalarla erken yaşta reşit sayılma durumu hariç, on sekiz yaşın altındaki her insan çocuktur. Fakat dünyada 18 yaşın altında her yıl en az 12 milyon kız çocuğu evlendirilmektedir.

25 yaş üstü kadınların %9 okuma yazma bilmiyor ve bu oran okuryazar olmayan erkeklerden 5 kat daha fazla (TÜİK, İstatistiklerle Kadın,2016).

12 yıllık kademeli zorunlu eğitimin ilk 4 yılında kayıt oranı %94,87 iken, son 4 yılında bu oran erkeklerde %79,36'ya, kız çocuklarında ise %80,24'e düşmektedir (Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim,2015).

Ülkemizde kadınların istihdam oranı erkeklerin oranının yarısı kadar olmakla birlikte, 15 yaş üstü tüm kadınların %31,5'i çalışmaktadır. (TÜİK, İstatistiklerle Kadın,2016).

Türkiye'de çocukların mevcut durumlarına ve sahip oldukları haklara bakıldığında, özellikle kız çocukları arasındaki düşük okul kayıt oranları, çocuk işçiliği ve çocuğa karşı şiddet gibi sorunların öne çıktığı görülmektedir. Resmi istatistikler okula gitmeyen erkek çocuklarının %49,5'inin çalıştığını; okula gitmeyen kız çocuklarının %60,5'inin ise ücretsiz olarak ev işleriyle ilgilendiklerini göstermektedir. Çocuk yoksulluğu oranı erkeler arasında %32, kızlar arasında ise %33,1'dir (Unicef,2017).

Erken yaşta evlendirilen, ev içi emek sömürüsüne maruz bırakılan, toplumsal cinsiyet eşit-

sizliğini her durumda yaşayan, her türlü şiddete maruz bırakılan, ayrımcılığı, çocuk işçiliği, yoksulluğu ve her türlü insan haklarına ulaşması engellenen ülkemizin kız çocuklarını adına yapması gerekenler olduğunu düşünüyorum. Keşke böyle bir farkındalık gününe hiç gerek kalmasaydı, fakat bu özel günün varlığına öncü olan bir ülkenin sorumlulukların çok daha fazla olması gerekiyor.

Bir çocuk, hayatının en önemli çağı olarak kabul edilen 0-6 yaş dönemini en temel ihtiyaçları karşılanarak; oynayarak, sevgiyle büyüyerek, haklarına saygı gösterilerek, öğrenerek ve gelişerek geçirirse mutlu bir birey olarak hem kendisine hem de topluma katkı sağlar. Bunun diğer anlamı da bir toplumda çocuklar ne kadar çok şiddete maruz kalıp, ihmal ve istismar edilirse ve çocuk işçi olarak çalıştırılır ise o toplumun geri kalmış bir toplum olduğu söylenebilir.

Çocuk gelişim uzmanları, psikologlar, psikiyatristler kısacası çocuk ile çalışan bütün uzmanlar çocukluk döneminin ilk altı yılının; kişiliği, hayata bakış açısını, davranışları, duyguları ve tutumları

şekillendirdiğinin üzerinde önemle durur. Bu dönemde çocuğun en önemli ihtiyacı; güven dolu bir evde sevildiğini hissedip, sağlıklı bir şekilde zihinsel, fiziksel ve ruhsal gelişimini sağlamaktır.

Kız çocuklarının desteklenmesi, güçlendirilmesi, insan haklarından eşit bir biçimde yararlanması için ailelere ve topluma büyük görevler düşmektedir. Öncelikle; çocuklarda cinsiyetler arasında fiili eşitliğin sağlanması, toplumun kültürel özelliklerinden ve ataerkil yapısından ötürü şiddet normalleştirildiğinden bu konuda ebeveynleri bilinçlendirmek ve duyarlılık geliştirmek, toplumsal cinsiyet eğitimlerini toplumun geneline yaymak en başta da din adamlarına, çocuk gelişim uzmanlarına, öğretmenlere vs. vermek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini zorunlu ders haline getirmek, birçok disiplinin ve ilgili bakanlıkların her zaman söylendiği gibi bu konuyla ilgili bütüncül çalışması, her bakımdan kız çocuklarını güçlendirmek, kız çocuklarının eğitiminin devamını sağlamak ve 4+4+4 eğitim sisteminden tekrar zorunlu kesintisiz örgün eğitim sistemine geri dönmek atılması gereken adımların başındadır.

Toplumsal Cinsiyet

Eşitlikçi Yerel Yönetimler

Gerçekten eşitlikçi bir perspektifle kararlar almak ve bu kararları en yararlı ve kapsayıcı olacak biçimde icraata geçirmek mümkün müdür?

Özlem Durmaz

İzmir Büyükşehir Belediyesi
Pergel (Personel Gelişimi) Projesi,
Avukat

Yerel Yönetimler içerisinde belediyeler, yerelde halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere, seçimlerle görev alan seçilmiş siyasi kadroların aldıkları kararların, daimi ekipler tarafından icra edildiği yarı özerk kuruluşlar olarak Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini anaakımlaştırmalıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması, yerel yönetimlerin icraat alanlarının hayatın tümüne temas etmesi sebebiyle göz ardı edilemez bir gereklilik olarak kendisini göstermektedir.

Mahallemizdeki alt yapıdan, şehir içinde ulaşım, yaşadığımız konutlardan, içtiğimiz suya, parklardan, pazarlara, sosyal yardım ve sosyal projelerden, mezarlıklara kadar çok geniş çerçevedeki hizmetleri yerel yönetimler üretir. Bu hizmeti üretirken şehirde yaşayan her yurttaşın hemşeri olduğu bilinci içerisinde ve ekip ruhuyla çalışır. Ya da böyle olmalıdır.

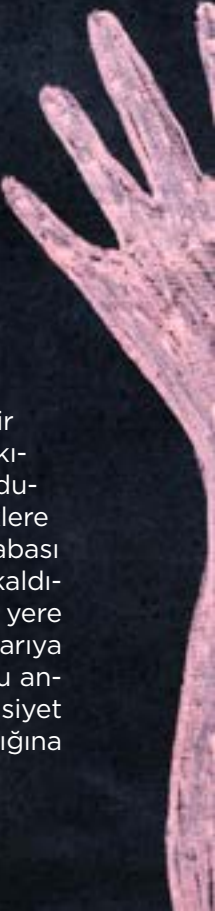
Ancak biliyoruz ki, ya da bilmeliyiz ki hemşerilerimiz homojen bir toplum değildir. Çünkü şehrin vatandaşları kocaman, rengarenk, birbirinden çok farklı bireylerden oluşan bir toplumdur. Kadın olan, lgbti+ olan, bedensel veya farklı bir sakatlık yaşayan, mülteci olan (mülteci hemşeri midir, şehirde hangi sebeple yaşarsa yaşasın her birey hemşeri olduğuna göre elbette mülteciler de belediyelerin eşit hizmet üretmesi gereken hemşerileridir), resmi anadili konuşamayan, çocuk ya da yaşlı olan bireylerin farklı farklı yaşamsal zorlukları olduğunu gözletmediğimiz bir hizmet anlayışının adaletli olmayacağı aşikardır.

Gerçekten eşitlikçi bir perspektifle kararlar almak ve bu kararları en yararlı ve kapsayıcı olacak biçimde icraata geçirmek mümkün müdür?

Kuşkusuz ki zorluklar içeren bir yoldur adaletli olma uğraşı. Ancak mümkündür, çünkü mümkün olmak zorundadır.

Seminerlerde, atölye çalışmalarında hep anlattığım bir anımı burada da yazmadan edemeyeceğim. 2012 senesinde Türkiye Belediyeler Birliği'nin bir çalışması için 30 kişilik bir heyetle Belçika Brüksel'e gitmiştim. Grupta Türkiye genelinden il ve ilçelerden 25 belediye başkanı vardı ve tahmin edebileceğiniz üzere başkanların tamamı erkekti. Bir ara başkanlardan birisi bana dönerek "Belçika'daki kadınlar bizim ülkemizdekinden daha çok doğuyorlar baksanıza." Dedi. Nereden bu sonuca vardınız soruma da "Baksanıza her yerde bebek arabasıyla kadınlar var." Demişti.

Gülümsedim, "Başkanım sizin ilçenizde kaldırımlarda kaç metrede bir rampa var?" diye sordum. Sorumu da sebebini de anlamadı elbette, ne alakası olduğunu sordu hatta. Çünkü bizzat kendisi bebek arabası sürmek zorunda da tekerlekli sandalye kullanmak zorunda da kalmamıştı hayatı boyunca. Ama asıl eksik olan bir belediye başkanı olarak bu zorundallığı yaşamasa dahi bunu yaşayan hemşerilerinin gereksinimlerine dair bir bakış açıydı. Ona ülkemizdeki çocuk bakımının kadınlardan beklenen bir görev olduğunu, küçük yaştaki çocuklara ve bebeklere bakarken konut dışına çıkarken bebek arabası kullanmak gerektiğini, ancak rampasız kaldırımlar nedeniyle bu şekilde bir yerden bir yere ulaşmanın zorluğu nedeniyle kadınların dışarıya çıkmaktan imtina etmek zorunda olduğunu anlattım. Kaldırım rampasının toplumsal cinsiyet kalıpları içerisinde hayata ne şekilde yansıdığına

dair ben durumu açıkladıkça kafasında bu fikir de canlanmış oldu. Ve bu zorlu ulaşım durumunun hem bebeğin hem de kadının yaşamlarını nasıl zorlaştırmakta olduğunu da ayrıca anlattım elbette. Bu arada Belçika'da da bebek arabalı baba/erkek görmemiş olduğumuzu bir yere not etmeyi unutmayalım.

Şimdi şöyle bir düşünelim; belediyeler hizmet sunarken tüm yurttaşların gereksinimlerini mi düşünüyor, yoksa ortalama bir yurttaş mı baz alıyor. Peki bu ortalama yurttaşımız kim?

Örneğin bir otobüs durağı tasarlarken o duvarlara reklam alıp nakdi kazanç sağlamak düşünülüyor ama, üç tarafı şeffaf olmayan duvarlarla çevrili bir kabinin herkes için, ama en çok kadınlar, çocuklar, lgbti+ bireyler için güvensiz bir alan oluşturduğu göz önüne alınıyor mu.

Bir de söylemler, isimlendirmeler var elbette yaklaşımlarda. Örneğin belediyeler hizmet binalarından tekerlekli sandalye kullanan birisinin rahatça kullanımını sağlamak için tuvaletlere, asansörlere, giriş çıkışlara uygun donanım sağladıklarında niçin bunlara “engelli asansörü”, “engelli tuvaleti” gibi tabelalar asıyorlar. Bir belediye hizmeti her yurttaşına ulaştırmak zorundadır. O halde hizmet binasından faydalanamayan bir yurttaş varsa, bu o yurttaşın mı, yoksa belediyenin mi engeldir?

Özetle hizmetlerin tüm ezilen, dezavantajlı, kırılan grupların farklı gereksinimleri olacağını göz önüne alarak icra edilmesi gerekir. Aksi taktirde toplumu kazananlar ve kaybedenler olarak ikiye bölmüş ve hiç de adil olmayan bir şekilde eşitsizliklerin büyümesine sebep olmuş oluruz.

Bir diğer sorun da genel olarak belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini bir kadın meselesi olarak algılaması. Belediyeler Kadın Çalışmaları Müdürlüğünün varlığını yeterli görmekte ve görevlerini bu şekilde yerine getirdiklerini düşünüyorlarsa da tüm toplumu ilgilendiren bir mesele olarak toplumsal cinsiyet eşitlikçi bir yerel yönetim m odeli, bütünlüklü bir perspektife ihtiyaç duyar.

Bu nedenle anaakımlaştırma, yani kısa bir tanımla tüm politikalara, kararlara ve icraata yansıyan eşitlikçi bir bakış açısı gerekmektedir. Yerel eşitlik eylem planları ve stratejik planda bütünlüklü bir yaklaşım da olmazsa olmaz bir gereklilik olarak kendisini göstermektedir.

Baba Destek Programı (BADEP)

Baba Destek Programı kapsamında çocuğun gelişim yönünü destekleyici rol model babaların, aile içi demokrasi inşasında çocuklarına yönelik fırsat eşitliği sağlaması yönündeki tutumlarında değişim görülmesi ve babaların eşleriyle olan ilişkilerine olumlu etkide bulunması eşitlikçi bir aile modelinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Hakan Özalkan

BADEP Eğitimcisi

AÇEV tarafından geliştirilen Baba Destek Programı, 3-6 ve 7-11 yaşları arasında çocuğu olan babalara destek vererek çocuğun çok yönlü gelişimine katkıda bulunmayı hedefleyen bir program, babaların çocuklarını destekleyici demokratik tutumlar geliştirmesini sağlayarak çocukların gelişim ve iyi olma halinin en üst seviyede gerçekleşmesini desteklemeyi amaçlıyor. Babaların çocuklarının bakımında ve gelişiminde sorumluluklarını fark etmelerini ve buna uygun tutumlar geliştirilmelerini, çocukları ile karşılıklı ve yakın bir ilişki kurmalarını, çocuklarına zaman ayırmalarını, onlarla etkileşim içinde olmalarını, şiddetin hiçbir türünü uygulamalarını, çocuklarının eğitim süreçlerine katılmalarını amaçlayan bir programdır.

Uygulama Modeli: Program, 13'ü babaların, 2'si annelerin katılımı ile gerçekleştirilen toplam 15 oturumdan oluşuyor. Baba Destek Programı, başta belediyeler ve okullar olmak üzere babaların kolayca ulaşabilecekleri mekânlarda, haftada bir gün, genellikle akşam 2,5-3 saat gönüllü eğitimciler aracılığı ile uygulanıyor. Çeşitli yetişkin eğitim yöntemlerinin uygulandığı programın etkili olmasında, babaların birbirilerinin deneyimlerini paylaşımlarına fırsat vermesi de önemli bir yer tutuyor.

Baba Destek Programı kapsamında çocuğun gelişim yönünü destekleyici rol model babaların, aile içi demokrasi inşasında çocuklarına yönelik fırsat eşitliği sağlaması yönündeki tutumlarında değişim görülmesi ve babaların eşleriyle olan ilişkilerine olumlu etkide bulunması eşitlikçi bir aile modelinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Badep eğitimcisi olarak

yürütmüş olduğum atölye çalışmalarında babaların paylaşımları ve ilgilerinin aile içi sorumluluk gelişimi ve toplumsal cinsiyet eşitliği bilinci açısından güçlendirilmesi sağlıklı bir aile modelinin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır.

Eğitim modeli ve içeriği açısından çocuk gelişimi, ebeveyn sorumluluğu, demokratik tutum ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi birçok konuyu içinde barındırması katılımcı, paylaşıma açık ve samimi bir ortamın programın işleyişinde interaktif bir alan açmıştır. Eğitim modülü kapsamında sunulan etkinlik ve materyallerin her hafta babalara verilen sorumluluk ve annelere iletilen anne mektupları ile kapsayıcı ve dinamik bir atölye ortamı sunmuştur.

Babaların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı sosyo-kültürel yapı içerisinde başka bir babalık profilini inşa etmesi var olan eril kalıpların dışında, sevgisini ve ilgisini ifade eden, sorumluluklarını bilen, ev içi sorumluluklarda paylaşımcı ve katılımcı olabilme açısından sorgulayıcı ve eleştirel bir bakış açısını kazanabilmesi çok önemli bir yerde duruyor. Bu yüzden Baba Destek Programı eğitimi çocuk gelişimi ve ailenin demokratikleşmesi noktasında çok önemli bir paylaşım ağı yaratmaktadır. Geçmişe dair var olan geleneksel kalıplar ve normlar çerçevesinde duygularını ikinci plana atma, sert ve katı bir profilin onu güçlendireceği düşüncesi, ev, iş ve çocuk gibi sorumlulukları tek başına kontrol etme ve sahiplenme duygusu sistematik olarak eril tahakkümün eşitsizlik ve şiddet perspektifini güçlendirmiş olup, babayı zayıflatmıştır. Aile içindeki paylaşımı ve iletişimi güçlendiren

Badep oturumları uzun vadede kurmuş olduğu ilişki çerçevesinde demokratik bir tutumu ve söylemi yaratması açısından hak temelli bir politikanın ve deneyimsel öğrenme metodunun en işlevsel halini katılımcı babalara sunarak kendilerine sorgulama alanı açmasını sağlamıştır. Kolaylaştırıcısı olduğum atölye çalışmalarında duygusal paylaşımlar, geçmişe dair sitemler ve geleceğe dair beklentiler noktasında olan ve olması gereken üzerinde aile modeline dair sorgulama ve geniş perspektifli bakış açısı ile tartışma ortamı sunması babalık rolünün daha sağlıklı ve ilgili bir aşamaya gelmesi açısından çok verimli geçtiğini belirtmem gerekir.

Babalık eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve bu tarz atölye çalışmaları ile güçlendirilmesi birey ve toplum inşası açısından aile modelinin yeniden üretilmesine katkı sunacaktır. Bu anlamda var olan erkeklik sorunu, hane içi şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından başka bir sorgulama ve dönüşüm alanı yaratması eleştirel bir noktadan başka bir babalığın mümkün olduğunu ortaya koymaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden *Adalete Erişim*

Günümüzde, adalete erişim, sadece yargılamaya veya mahkemelere erişim olarak anlaşılmaktadır. Ancak, geniş anlamda bakıldığında, adalete erişim ve toplumsal cinsiyet arasında önemli bir ilişki vardır. Çünkü adalete erişimin önündeki önemli engellerden biri toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Bu anlamda, toplumdaki geleneksel cinsiyet rolleri bireyleri bulundukları noktaya hapsederek haklarını kullanmaları noktasında bir engel olarak karşımıza çıkar. Kadınların siyasi katılımı, adalete erişimlerindeki zorluklar gibi alanlarda hukuk alanındaki gelişmelerin yavaşlığı da toplumsal cinsiyet eşitsizliğine zemin hazırlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği karşısındaki en büyük engelin ise kadınlara yönelik şiddet olduğu vurgulanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve adalete erişim ilişkisine dair, hukuk alanındaki gelişmeler ışığında Avukat Huriye Karabacak ile konuştuk.

Kadına yönelik ayrımcılık davalarında diğer davalardan farklı olarak nasıl davranmak, neye dikkat etmek gerekir?

Huriye Karabacak: Kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık davalarını avukat olarak veya kadın örgütü gönüllüsü olarak takip etmek veya şidde-

te ve ayrımcılığa maruz kalan kadınlara destek olmak ve dayanışmak için öncelikle meselenin cinsiyet temelli bir şiddet ve ayrımcılık olduğunun farkında olmak gerekir. Toplumsal cinsiyet temelli bir yaklaşımla şiddet ve ayrımcılığın sebepleri ve etkileri, hukuk ve toplumsal cinsiyet ilişkisi ile özelde şiddete ve ayrımcılığa maruz kalanın hakları, onun psikolojisi, onunla görüşme teknikleri ve varsa ruhsal travması hakkında hem kişisel hem kurumsal olarak bilgi ve deneyim sahibi olunmalıdır. Aksi halde destek ve dayanışma kurduğumuzu sanırken şiddete ve ayrımcılığa maruz kalanın ikincil örselenmesine, gerçekçi olmayan beklentilerinin oluşmasına yol açarak istemeden de olsa zarar verebiliriz. Bu hem destek vermek ve dayanışmak isteyenleri hem de şiddet ve ayrımcılığa maruz kalanların adalete erişimlerini de etkileyecek sonuçlar doğurabilir.

Bu konuda alanında uzman kişi ve kurumların bir araya gelebildiği disiplinler arası bir işbirliği ve koordinasyon sağlanması imkanı varsa şiddete ve ayrımcılığa maruz kalanların onarım sürecine ve kadınların ve kız çocuklarının adalete erişimlerinin sağlanmasına daha çok katkıda bulunmak mümkün olmaktadır.

Cinsiyet eşitliği duyarlılığı yeni nesil hukukçular arasında gittikçe yükseliyor. Onlara neler önerirsiniz?

Huriye Karabacak: Onlara bu alanda deneyimi ve uzmanlığı olan kadınlardan ve kadın örgütlerinin bilgi ve tecrübelerinden yararlanmalarını ve geleceğe bir yüz yıl öncesinin mücadelelerini de hatırla tutarak bakmalarını önerebilirim. Öte yandan, bir taraftan, cinsiyet eşitliği duyarlılığı adına konuyu salt sayısal ve görsel görünülük yaratmaktan ibaret gösteren yüzeysel bir yaklaşım ve bu yaklaşımın reklamlar, şık projeler vb. gibi çeşitli yollarla popülerleştirilmesi ve diğer taraftan meselenin tarihi ve yapısal sebeplerinin göz ardı edilerek meselelerin bireysel güçlenme ve çabalarla çözülebileceği yönünde yaygın bir söylem var. Bu yüzden dikkatli olmak ve meseleye bütüncül bir yaklaşımla bağlamalarını hatırlayarak yaklaşmak gerekir. Öte yandan yeni nesillerin, kendilerinin sahip oldukları yenilikçi fikir ve önerilerini de önceki kuşaklarla samimiyetle ve biraz sabırla paylaşmalarını, anlatmalarını ve tartışmalarını önerebilirim.

Türkiye’de feminist hukukçuların dünyadaki feminist hukuku ve tartışmalarını yeterince takip ettiğini düşünüyor musunuz?

Huriye Karabacak: Dijitalleşme ile dünyanın her tarafındaki tartışmalardan kolayca haberdar olmamıza rağmen bu tartışmaların ayrıntılarını, arka planını, hukuka ve uygulamaya yansımalarını yeterince takip edemiyoruz. Bunun nedenlerinden biri özellikle son 10 yılda kadının insan hakları ihlalleri bakımından ülkede hızlı bir gerileme yaşanması ve bu alandaki ihlallerin ve saldırıların çeşitlenmesi ile sahada koşturmaktan başka hiçbir şeye vaktimiz kalmamasıdır. Bunun bir diğer nedeni ise dijital ortamlarda popüler tartışma başlıkları dışındaki konulara dair ayrıntılı, yeterli ve güvenli bilgiye ulaşma zorluğudur. Kuşkusuz akademideki hukukçular arasında dünyadaki feminist hukuku ve tartışmaları takip edenler var ancak onların da pek azı bilgi ve incelemelerini feminist hukukçular ile paylaşıyorlar.

Türkiye’de adaletin işleyişi ve cezasızlık süreçlerinin kadın cinayetlerindeki yerine dair neler söylersiniz?

Huriye Karabacak: Türkiye’de adaletin işle(me)yişi ve cezasızlık kadın cinayetlerini arttıran ve

bu cinayetlerle mücadeleyi önemsizleştiren, ikincilleştiren etkenlerden biridir. Kuşkusuz kadın cinayetleri, temelde tarihten gelen eşitsiz güç ilişkilerinden doğan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucudur ancak eşitlik, özgürlük ve adalet vaat eden günümüz hukuk sistemlerinin bu suçlarla mücadelede çok daha etkili ve özenli bir şekilde işletilmesi ve cezasızlık yaratacak uygulamalardan kaçınıyor olması gerekirdi. Ancak ‘mağdur suçlayıcı fail kollayıcı’ ataerkil kültür, yargının her kurumunda ve her sürecinde çok baskın bir şekilde yaşatılmakta ve yeniden üretilmektedir. Bu durum failleri daha da cesaretlendirmekte ve onlarda yaptıkları eylemlerden dolayı pek de bir bedel ödemecekleri kanaatini yaygınlaştırmakta ve toplumda, kadınlara karşı işlenen bu insanlık suçları ile mücadelenin pek de önemli ve öncelikli olmadığına dair bir algı da yaratmaktadır.

Bu süreçte sivil toplum kuruluşları ve hukukçular ne noktada duruyor. Aralarında nasıl bir iş birliği var?

Huriye Karabacak: Kadınların ve kız çocukların adalete erişimi ve cezasızlık, kadın örgütleri ve kadın hukukçular sayesinde günümüzün ana tartışma başlıklarından biridir. Aynı zamanda kadın örgütlerinin de gönüllüsü olan feminist avukatların bıkmadan yılmadan yıllardır verdikleri mücadele ile yasal alanda pek çok kazanımlar elde edilmiş ve bu mücadele kadınlar ile kadın örgütleri arasındaki koordinasyon ve işbirliğini de güçlendirmiştir. Bugün kadın örgütlerinin birlikte çalıştıkları kurumların arasında ilk sıralarda baroların gelmesi bu işbirliklerinin bir sonucudur.

Bu iş birliğine Ankara özelinde bir örnek verir misiniz?

Huriye Karabacak: Örneğin, ilk defa bir Baro, Ankara Barosu, feminist hukukçuların mücadelesi ve kadın örgütlerinin desteği ile Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, Şiddet, Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Politika Belgesini çıkarmıştır. Bu politika belgesi sonrası Ankara Barosu Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Destek ve Dayanışma Biriminin kuruluş çalışmaları devam etmektedir. Ayrıca aralarında Ankara Barosu ve Çankaya Belediyesi’nin de yararlanıcısı olduğu ve Türk Kadınlar Birliği’nin yürüttüğü kadınların ve kız çocuklarının adalete erişimlerinin güçlendirilmesi ile ilgili bir proje yürütülmektedir.

Sinema Sektöründe Kadınlara *Fırsat Eşitliği*

Sinema sektöründe yer alan kadın sayısının azlığı özellikle son Oscar ödül töreninde yeniden gündeme geldi. Dünya çapında, özellikle kadın yönetmenlerin filmlerinin sayısı erkek yönetmenlerin filmlerine göre daha az, bu da festival başvurularına yansıyor. Avrupa Sinema Fonu Eurimages verilerine göre, 2014-2017 yılları arasında çekilen dram filmlerinin yüzde 25'i, belgesel filmlerinin yüzde 38'i ve animasyon filmlerinin sadece yüzde 23'ü kadın yönetmenlere ait. Bunun temel nedenlerinden biri, büyük bütçeli yapımların kadınlara "emanet edilmemesi" ve endüstriyel bir fırsat eşitliği olmaması.

Türkiye'de de durum dünya genelinden farklı değil. Örneğin, Türkiye'nin en büyük festivallerinden biri olan İstanbul Film Festivali'nin "en iyi yönetmen" adaylarında erkek yönetmenlerin yoğunluğu dikkat çekiyor. En iyi yönetmen, en iyi görüntü yönetmeni, en iyi kurgu, en iyi senaryo, mansiyon ve en iyi ilk film ödülleri erkeklere verilirken, kadınların ismi yalnızca belgesel ve kısa film kategorilerinde verilen ödüllerde görülüyor.

Sadece yönetmenler değil, sektördeki diğer kadınlar da bu sorunlardan etkileniyor. Kadın oyuncuların, kendilerini kadın olarak sektörde var etmesi büyük bir problem. Rollerdeki kadın temsilleri genellikle sorunlu. Oyunculara sunulan kadın rolleri genellikle güçsüz ve zavallı temsiller ve güçlü kadın profillerine rastlamak oldukça zor. Sinema sektöründeki bu fırsat eşitliğini sinema yazarı ve programcı Nil Kural ile konuştuk.

Avrupa Sinema Fonu verileri gibi verilerde de son yıllarda ortaya çıkan sayılara baktığımızda kadın yönetmen sayısının azlığı dikkat çekiyor. Siz bu durumun nedenleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Dünyadan ve Türkiye'den örneklerle durumu nasıl değerlendirirsiniz ?

Nil Kural: Son yıllardaki sayılar, yavaş bir yükselişin sonucu. Durum bundan çok daha vahimdi. Bunun nedenini, sinemanın finansmanı zor bir sanat olmasına ve erkek egemen bir yapının varlığına bağlıyorum. Bir süredir kadın sinemacıların fırsat eşitliğinden yararlanması için adımlar atılıyorsa ve bu durum oranda yavaş bir yükseliş yaratıyor olsa da 100 yıllık bir düzenin bir anda değişmesi kolay bir şey değil ve küçük adımlarla oluyor. Türkiye'de de durum farklı değil. Kadın sinemacıların yaratım fırsatlarını erkek meslektaşlarından çok daha zor yakaladığını düşünüyorum. Ancak bağımsız sinemada özellikle kadın yapımcıların öne çıkması umuyorum ki ileriki yıllarda tabloyu fırsat eşitliğinden yana iyileştir.

Kadınlar sahada ne gibi problemler yaşıyor? Özellikle son yıllarda bu problemleri çözmek için atılan adımlar neler?

Nil Kural: Ben sinema sektörünün içinde yer almıyorum. Dolayısıyla setlerde duruma çok hakim değilim. Ancak #Metoo hareketi sonrası, tüm dünya kadınların ne kadar güvensiz ve şiddetle dolu bir sektörde çalıştığının şahidi oldu. Bu durumun yarattığı değişimin setlerdeki duruma olumlu tesir etmiştir diye düşünüyorum.

Yönetmenlerin yanı sıra, oyuncuların da bu sorunlardan nasibini aldığını görüyoruz. Temsil anlamında kadın oyuncuların karşılaştığı sorunlar neler?

Nil Kural: Kadın oyuncuların uzun zamandır şikayetleri klişelere dayanan derinliksiz kadın karakterler canlandırmaları etrafında şekilleniyor. Bu da, kadın karakter yazımının yetersizliği ve özensizliği ve kalıplara bağlı kalmasıyla ilgili bir durum.

Kadın sinemacıların bir araya geldiği bir dayanışma ağı var mı?

Nil Kural: Türkiye'de kurulan susma bitsin ağı, sinema, TV, tiyatro alanlarından kadınların kurduğu bir dayanışma platformu. Kadınların sektörde güvenli ve şiddetsiz bir atmosferde çalışması için ciddi çalışmalar yapan ve davaları takip eden çok önemli bir oluşum.

Kadınların Adalete Erişimi Üzerine

Kadın hareketinin ilk talepleri, kendilerine biçilen toplumsal cinsiyet rollerine karşı isyan ederek kadınların da eşit haklara sahip oldukları ve bu çerçevede de oy hakkı da dahil olmak üzere siyasal haklar, eğitim hakkı, çalışma hakkı gibi haklarının hukuken tanınmasıyla ilgili olmuştur.

Damla Alver

Uçan Süpürge Vakfı

Kadınların toplumdaki rollerinin ne olduğu, onların nasıl davranması gerektiği ve onlara nasıl davranılması gerektiği ve en nihayetinde de “doğa”ları sebebiyle hangi haklara sahip olup hangilerine sahip olmamaları gerektiği gibi önyargılardan beslenen ve kültüre de yerleşmiş toplumsal cinsiyet normları, kadınların yaşadıkları dezavantajların önemli bir kaynağı olarak karşımıza çıkmakta. Bu normlar, dünyanın her yerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sürmesine de neden oluyor. Kadınlar bu konuda uzun süredir verdikleri mücadelelerine, her alanda olduğu gibi, hukuk alanında da hiç durmadan ve yılmadan devam ediyor.

Her ne kadar eril ve muhafazakâr yapısı sebebiyle, toplumsal değişimlere nazaran hukuktaki değişimlerin daha zor olduğu söylenebilirse de, kadınların haklarına dair hukukta elde edilen kazanımların mükâfatı da, daha kalıcı olması sebebiyle, daha fazla oluyor. Bu nedenle kadın hareketinin ilk talepleri, kendilerine biçilen toplumsal cinsiyet rollerine karşı isyan ederek kadınların da eşit haklara sahip oldukları ve bu çerçevede de oy hakkı da dahil olmak üzere siyasal haklar, eğitim hakkı, çalışma hakkı gibi haklarının hukuken tanınmasıyla ilgili olmuştur.¹ İnsan haklarının gerek-

rinin yerine getirilmesini sağlayan ve kendisi de bir hak olan adalete erişimin kadınlar açısından sağlanmasının önemi ise, burada karşımıza çıkmaktadır; çünkü kadınların, mücadeleleri sonucunda elde ettikleri ve hukuken tanınmasını sağladıkları bu hakları kullanabilmeleri için adalete erişebiliyor olmaları gerekmektedir. Geniş anlamıyla adalete erişim, kadınların yaşadıkları hak ihlalleriyle ilgili hukuki normların varlığını da içerecek şekilde, yaşadıkları sorunların ilgili kurumlarca dinlenilmesini, bu sorunlarla ilgili olarak uygun bir muamele görmelerinin sağlanmasını ve adaletsizliğin giderilmesini içerir. Mahkemelere erişim ve adli yardımın sağlanması gibi yargılamaya ilişkin hususları da içinde barındırmakla birlikte, kişilerin hukuki mercilere başvurma olasılığı, adil bir yargılama süreci ve adil bir kararı kapsamakta, yargılama öncesi ve sonrasıyla ilgilenmektedir.²

Kadınların adalete erişiminden bahsettiğimizde ise, toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklanan eşitsizliklerin karşımıza önemli bir problem olarak çıktığı görülmektedir. Kadınların adalete erişimlerinde hukuki-kurumsal ve sosyal-ekonomik engellerle karşılaştığını söylemek mümkündür. Hukuki-kurumsal problemlerden biri, normların düzenlenmesiyle ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, kadınların adalete erişiminde iki tür engel söz konusu olabilir. İlki, yokluğu apaçık adaletsizliğe sebep olmasına rağmen düzenleme getirilmeyen veya varlığı apaçık adaletsizliğe sebep olmasına rağmen uygulanmaya devam eden normların varlığı. Bir diğer problem ise, görünürde eşitliği sağlayan ancak kadınların toplumsal cinsiyet önyargılarından kaynaklanan dezavantajları sebebiyle uygulamada eşitsizlikle sonuçlanan normların varlığı. Martha Nussbaum'un da dediği gibi, bir hakkın hukuken tanınması, ülkedeki herkesin o haktan eşit bir şekilde yararlanması anlamına gelmeyecektir.³ Örneğin erken yaşta ve zorla evliliklerin normal karşılandığı bir toplumda, kız çocuklarının temel bir hak olan eğitim hakkından faydalanmaları için ek tedbirler gündeme gelmelidir. Hukuk uygulayıcılarının toplumsal cinsiyet perspektifine sahip olmamaları da kadınların adalete erişimleriyle ilgili sorunlara sebep olabilmektedir. Burada ilgili görevlilerin sahip oldukları önyargılardan dolayı görevlerinin gereklerini yerine getirmemelerinden (şiddet gören kadınları şiddet uygulayıcısıyla barıştırmaya çalışan görevlilerden kadınların dar pantolon giymek gibi eylemleri sebep gösterilerek işlenen cinayetlerde bile haksız tahrik indirimi veren hakimlere kadar geniş bir yelpazeyi bu alanda düşünebiliriz), yasal düzenlemelerin caydırıcılığı sağlayacak şekilde uygulanmaması gibi sorunlardan bahsedilebilir. Bunun yanında kadınlar için adli yardımın sağlanması da adalete erişimi kolaylaştıran bir husustur. Türkiye'de

çeşitli baroların kadınların adli yardım alması ve hukuki danışmanlık alabilmesi için özel birimleri bulunmaktadır. Şiddet gören kadınların adli yardıma başvurmalarında ek bir koşul istenmeyeceğini öngören 6284 sayılı Kanun da bu anlamda önemli bir düzenleme getirmektedir.

Sosyoekonomik engellerse, toplumsal cinsiyet perspektifinin toplumdaki herkes tarafından benimsenmesi için okullarda eğitimler verilmesinden kadınların haklarını ve bir sorunla karşılaştıklarında adli yardım da dâhil olmak üzere nereye başvuracaklarını bilmeleri gibi birçok alanda mücadele vermeyi gerektirmektedir.

Aynı zamanda Türkiye'nin ilk kadın filmleri festivalinin de yürütücüsü olan Uçan Süpürge Vakfı, kadınların adalete erişimlerinin önemini ve bu konuda kadınların karşılaştıkları engellerin farkında olarak, kadınların ve kız çocuklarının adalete erişimleriyle ilgili projeler ve bu projeler kapsamında da etkinlikler yürütmektedir. Kadınların ve kız çocuklarının adalete erişimiyle ilgili, bu alanda çalışan kişilerin katılımlarıyla, hukukçulara ve vatandaşlara eğitimler vermekte, bu konuda sosyal medya kampanyaları düzenlemekte, dijital eğitim platformları oluşturarak dileyen herkesin online olarak katılabileceği sertifikalı eğitimler gerçekleştirmekte, çalıştayların yürütücülüğünü yapmaktadır. Uçan Süpürge ekibi olarak biz ve dayanışma içinde olduğumuz ve kadınların uzun soluklu mücadelesine birlikte katkı sunmaya çalıştığımız Türkiye'deki ve dünyadaki tüm kadınlar ve sivil toplum örgütleri olarak biliyoruz ki, daha yolumuz uzun, ancak verilen her emek bizi umut ettiğimiz dünyaya biraz daha yaklaştırmak uğruna.

.....
¹ Josephin Donovan *Feminist Teori, Çevirenler: Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek, Fevziye Sayılan, Onuncu Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 21.*

² Gülriz UYGUR, Nadire ÖZDEMİR, *Adalete Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği-Haritalama ve İzleme Çalışması*, <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2021-09/adalete-erisim-book-web-1.pdf>, s. 29-32, Adriaan BEDNER, Jacqueline VEL, "An Analytical Framework for Empirical Research on Access to Justice", *Law, Social Justice & Global Development Journal*, 2010/1, http://www.go.warwick.ac.uk/elj/lgd/20010_1/bedner_vel, s. 4-5.

³ Martha NUSSBAUM, "Women's Capabilities and Social Justice", *Journal of Human Development*, Volume 1, No. 2, 2000, s.238-239, 228-229.

.....

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Eğitimi Yaşamsaldır

Öğretmenlerin cinsiyetçi dil kullanımından kaçınması, ders materyallerine toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile yaklaşarak sınıf içi pratikleri bu doğrultuda yürütmesi, eğitim sisteminin toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirilmesi noktasında önem arz etmektedir.

Çiler Kaya

Öğretmen

Biz öğretmenler cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi için toplumsal değişimin sağlanmasında önemli role sahip aktörleriz. Dolayısıyla bu alana yönelik hazırlanan eğitimlere duyulan ihtiyaç gün be gün artmaktadır. Eğitim fakültelerindeki lisans derslerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hale gelmesi, cinsiyetçilikle mücadele konusunda öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel derslerden biri olması öğretmenlerin meslek hayatlarına başlamadan önce bu

konuya ilişkin bilgi ve farkındalığa erişmesini sağlayacaktır. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim ve konferanslarla cinsiyetçilik konusunda bilinçlendirilmeleri de bu konuda yapılan araştırmalarda sıklıkla dile getirilen bir gerekliliktir. Bu eğitimlerin yanı sıra, aynı zamanda öğretmenlerin toplumsal düzlemde değişimin sağlanmasında etkin bir aktör olarak rollerinin farkında olmaları ve bu bilinç ile toplumsal cinsiyete yaklaşımları önemlidir. Öğretmenlerin cinsiyetçi dil kullanımından kaçınması, ders

materyallerine toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile yaklaşarak sınıf içi pratikleri bu doğrultuda yürütmesi, eğitim sisteminin toplumsal cinsiyete duyarlı hale getirilmesi noktasında önem arz etmektedir. Eğitimin pek çok ayağında cinsiyetçi uygulamalar olduğu, öğretmenlerin davranışlarına, ders kitaplarına, müfredata ve okul içi uygulamalara yansıyan bu eşitsizliklerin geleneksel cinsiyet rollerini sürdürdüğü bir gerçektir. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair yaklaşımları, bilinçli veya bilinçsiz şekilde ortaya koydukları cinsiyetçi davranışlar veya bu davranışlara karşı gösterdikleri direnç öğrenciler üzerinde büyük etki yaratmaktadır. Öğretmenler, öğrencileri ile kurdukları iletişim, ders anlatım şekilleri, sınıf içi düzenleme ve uygulamalar gibi alanlara yansıtacakları toplumsal cinsiyet eşitliği bilinci ile öğrencilerinin bu konudaki bakış açılarını değiştirebilirler.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığının sokakta, evde, işte derste yani yaşamın her alanında yeniden üretildiği ve yaşandığı Türkiye’de, kadına ve çocuğa karşı şiddet, istismar ve cinayetler her geçen gün katlanarak korkunç boyutlara ulaşmaktadır. Geleneksel cinsiyet rollerinin aile, okul, hukuk, ahlak, din ve medya tarafından sistemli bir şekilde inşa edildiği ataerkil egemen işleyişte, eğitim sistemi bu eşitsizliklerin sürdürülmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’deki eğitim sisteminin özellikle kadınların ve kız çocuklarının geleneksel cinsiyet rollerini meşrulaştıran yapısı, var olan anlayış ile birlikte derinleşmektedir.

Tarihsel, toplumsal ve ekonomik norm ve kalıpların inşa edilip yeniden üretildiği bir iktidar alanı olan okullarda, erkek egemen işleyişi destekleyen cinsiyetçi rol, beklenti ve kalıp yargılar kız ve erkek öğrencilere dolaylı ya da dolaysız yollarla aktarılmaktadır. Cinsiyet eşitsizliklerini “doğal” ve “var olması gereken” bir durum olarak aktaran ders kitapları, uygulamalı dersler ve veli-öğretmen-idareci ilişkileri ile öğrencilerin cinsiyet rollerine uygun davranış kalıpları ve kazanımlar elde etmesi beklenmektedir.

Geleneksel cinsiyet rollerini destekleyerek buna uygun bir içerikle hazırlanan ders kitaplarında, kız çocukları daha çok ev içi alana ya da bu rollerine uygun olan mesleklere yönlendirilmektedir. Kız çocuklarına öğretmenlik, doktorluk, hemşirelik gibi meslekler önerilirken, yöneticilik, tamircilik ve güç gerektiren işler erkeklerle uygun meslekler olarak gösterilmektedir.

Özellikle meslek liselerinde, mesleki bölümler cinsiyete göre ayrıştırılmaktadır. Cinsiyet eşitsizliğinin yoğun bir şekilde yaşandığı bu okullarda, genç kadınlar kadın işi olarak değerlendirilen çocuk bakımı, moda tasarımı gibi alanlara

yönlendirilmekte, kendilerine anne ve eş gibi kalıp roller dayatılmaktadır.

4+4+4 eğitim sistemi ile derinleşen toplumsal cinsiyet farklılığından kaynaklanan eşitsizlikler pandemi dönemi ile birlikte, daha da ağırlaşmıştır. Tarihsel ve toplumsal açıdan dezavantajlı olan kız çocuklarının okulu bırakma riski ve okula dönmeme olasılıkları bu dönemlerde daha da artmaktadır. Kız çocuklarının okuldan, ekonomik ve toplumsal yaşamdan koparılması onları toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle her türlü şiddete, istismara ve çocuk yaşta evliliklere karşı savunmasız hale getirmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı’nın Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 21. maddesinde; “Evli olanların kayıtları yapılmaz, öğrenci iken evlenenlerin okulla ilişkisi kesilerek kayıtları e-okul üzerinden açık öğretim lisesine veya mesleki açık öğretim lisesine gönderilir.” denilerek çocuk yaşta evlilikler olağan kabul edilmekte, ayrıca kız çocuklarının örgün eğitimden uzaklaştırılarak kamusal alandan dışlanmalarının önü açılmaktadır.

Bilindiği üzere müfredat değişiklikleri, ilköğretimde, ortaokulda, lisede işlenecek derslerin içeriği tüm toplumu ilgilendiren düzenlemelerdir. Müfredattaki içeriğin ne olacağının, nasıl bir değişiklik önerildiğinin bütün yönleriyle, bilim insanları, eğitim bilimciler ve eğitim sendikalarının görüşleri alınarak, çeşitli yönleriyle tartışılarak belirlenmesi gerekmektedir. Bizler, öncelikle kadın eğitim emekçileri olarak bu konudaki duyarlılığımızı görünür kılmak için çalışıyoruz. Sendikamız Eğitim-Sen’le bunun için çalışıyoruz, kampanyalar yapıyoruz. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi Yaşamsaldır diyoruz. Kısaca şunu istiyoruz.....

- Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi tüm kademelerde ve üniversitelerin tüm bölümlerinde ders olarak okutulmalıdır.
- Eğitim öğretim müfredatı, cinsiyet eşitliği perspektifi esas alınarak yeniden düzenlenmelidir.
- Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldırmak ve kadınların yönetim düzeylerinde yer almalarını sağlamak için cinsiyet eşitliği sağlayan mekanizmalar uygulanmalı, cinsiyet eşitliğinin esas alındığı bir çalışma yaşamı ve ortamı sağlanmalıdır.
- “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Ayrımcılık ve Mobbing” başlıkları hizmet içi eğitim konuları haline getirilerek tüm eğitim emekçilerinin bu eğitimleri alması sağlanmalıdır.
- İstanbul Sözleşmesi’nin feshi iptal edilerek, sözleşme etkin bir biçimde uygulanmalıdır.

.....
Kaynakça: *Eğitim-Sen Kadın Dergisi*
.....

Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Ebeveynlik Pratiklerine Yansımaları

Çocuklar, 2 yaş civarında erkekler ve kızlar arasındaki fiziksel farklılıkları anlamaya başlarlar. Bu sırada cinsiyet kimliği de biyolojik özelliklerin, gelişimsel etkenlerin ve çevresel koşulların etkileşimi içinde inşa edilmeye başlar.

Doç. Dr. Tuna Çak

Çocuk ve Ergen Psikiyatristi

Pek çok çocuk için biyolojik cinsiyetinin farkında olmak, diğer bir deyişle erkek ya da kız olmak çok doğal bir şeydir. Bebekler doğumda biyolojik/fiziksel özelliklerine göre hem hekimler hem ebeveynleri hem de toplum tarafından erkek ya da kız olarak atanır. Bu durum aslında çocuğun “cinsiyeti”ni / “atanmış cinsiyeti”ni oluşturur. “Cinsiyet kimliği” ise, insanların kim olduklarına dair sahip oldukları içsel bir algıyı ifade eder. Cinsiyet kimliği çocukluk çağında tipik olarak aşamalar halinde gelişir. Çocuklar, 2 yaş civarında erkekler ve kızlar arasındaki fiziksel farklılıkları anlamaya başlarlar. Bu sırada cinsiyet kimliği de biyolojik özelliklerin, gelişimsel etkenlerin ve çevresel koşulların etkileşimi içinde inşa edilmeye başlar. Pek çok çocuk 3. yaş günü civarında kendini kız ya da erkek olarak tanımlamaya başlar. 4

yaş civarında ise pek çok çocuk sabit bir cinsiyet kimliğine sahiptir. Cinsiyet kimliğinin geliştiği bu erken çocukluk döneminde çocuklar, toplumsal cinsiyet rol davranışını, yani “erkeklerin yaptığı şeyleri” ve “kızların yaptığı şeyleri” de öğrenirler. Çoğu çocuğun cinsiyet kimliği, kendilerine atanan cinsiyet ile uyumludur. Ancak bazı çocuklar için kendilerine atanan cinsiyet ve cinsiyet kimliği arasındaki uyum o kadar net değildir.

Biyolojik cinsiyet ve bu biyolojik cinsiyete atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri çocukların ebeveynleri, akranları ve diğer tüm toplumsal etkileşimleri açısından sosyal deneyimlerini şekillendiren güçlü bir faktördür. Çocukların cinsiyete dayalı davranışlarının biyolojik olmayan en eski kökenleri muhtemelen ilk sosyal

deneyimlerinde, yani ebeveynleriyle etkileşimlerinde yatmaktadır. İnsan sosyal bir varlık olduğundan çevresinde başka insanlara ve toplumsal etkileşime ihtiyaç duyar. İş yerinde, arkadaş çevresinde ve hatta aile içinde toplumsal etkileşim ihtiyacımız ve çevremizdeki insanların varlığı tutum ve davranışlarımızı etkilemektedir. Toplumsal etkileşim içinde insanın temel güdülerinden en önemlisi kendisini gerçekleştirmek ve kabul görecekt davranışlar ortaya koymaktır. Aynı şekilde ev içerisinde de ebeveynler toplumsal olarak uygun bulunan, kabul gören ebeveynlik davranışlarını uygulamaya çalışırlar. Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun tüm katmanlarına ve bireyin tüm kendini gerçekleştirme alanlarına işlemiş durumdadır. Ebeveynler olarak biz erişkinler de bize verilen tüm toplumsal ebeveynlik ve cinsiyet rollerine uygun davranmaya çalışırız. Cinsiyet eşitliğine önem veren toplumlarda ebeveynlere açıkça oğullarına ve kızlarına farklı davranıp davranmadıkları sorulduğunda, çoğu cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım yapmadıklarını belirtirler. Bu durum, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının çoğunlukla örtük ve bilinç dışı olduğu gerçeğiyle tutarlıdır. Halbuki bebeğin odasını pembe ya da maviye boyama, ilk kıyafetlerini pembe ya da mavi alma kararı ile birlikte birçok ebeveyn, çocuklarının bireysel özellikleri ve davranışları ne olursa olsun, küçük ya da büyük sosyalleşme kararlarında biyolojik cinsiyeti yol gösterici olarak kullanır. Bu kapsamda ebeveynlerin kız ve erkek çocukların nasıl davranması ve davranmaması gerektiğine ilişkin beklentileri, tutumları ve çoğunlukla örtük olan mesajları “cinsiyete dayalı ebeveynlik” tutumları olarak adlandırılır. Özellikle de cinsiyet kimliğinin gelişmekte olduğu erken çocukluk yıllarında toplumsal cinsiyete dayalı sosyalleşmenin ve örtük “cinsiyete dayalı ebeveynlik” tutumlarının etkilerini tam olarak bilmesek de sonraki kuşakların toplumsal cinsiyet rollerini şekillendirme potansiyeli açısından üzerinde düşünmeye ve fikir yürütmeye değer bir konu olarak ele alınmalıdır. Ebeveynler açıkça onaylamasalar bile özellikle de erken çocukluk döneminde ebeveynlerin kontrolünde çocukların hayatına giren cinsiyete özgü kalıplaşmış filmler, kitaplar ve ticari ürünler (kızlar için oyuncak bebekler, çay takımları; erkekler için trenler, dinozorlar vb.) çocukları biyolojik cinsiyetini dolaylı olarak belirli cinsiyet rolleriyle ilişkilendirirler. Çocuklar için tasarlanan popüler ticari ürünlerin büyük oranda toplumsal cinsiyet kalıplarını desteklediğini ve bu tür kalıplaşmış ürünlere maruz kalmanın çocukların cinsiyete dayalı bilişlerini ve davranışlarını beslediğini ve daha sonraki gelişimlerinde cinsiyet farklılıklarını kısmen etkileyebilecek beceriler geliştirmelerine zemin hazırladığını gözlemliyoruz.

Klasik araştırma desenlerinde benzer yaşta kendi çocukları olan ve deneyin amacını bilmeyen ebeveynlerin araştırma içindeki bebeklere gerçek cinsiyetlerinden ziyade kıyafetlerinin pembe ya da mavi rengine (yani algılanan cinsiyete) göre farklı yaklaşımlarda bulunabildikleri (mavi renkte giyinen bebeğin riskli ve yıkıcı davranışlarına daha az olumsuz tepki verilmesi, benzer davranışın mavi giyen bebeklerde risk alan ve meydan okuyan olarak yorumlanırken pembe giyen bebeklerde zorlayıcı ve engellenmesi gereken davranışlar olarak yorumlanması) gösterilmiştir. Bu durumda bebekler daha kendi biyolojik cinsiyetlerinin farkına varmadan cinsiyet rolü atfı taşıyan bu tür değerlendirmeleri ve cinsiyete dayalı davranışa ilişkin belirgin sosyal modelleri fark etmeye başlarlar.

“Cinsiyete dayalı örtük ebeveynlik” tutumları bilimsel araştırmalarda ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte basmakalıp cinsiyet rolleri ve basmakalıp karşıtı cinsiyet rolleri içeren hikayeleri okuyup konuşmaları yolu ile araştırılmıştır. Ebeveynlerin bu hikayeleri küçük çocuklarıyla birlikte okuduklarında verdikleri tepkilerin analizi, cinsiyete dayalı mesajların açık kalıplarını (cinsiyete özgü kalıplaşmış etkinlik yapan karakter hakkında, tersini yapanlara göre daha olumlu yorum yapma) ortaya koymuştur.

Dolaylı cinsiyete dayalı mesajların bir başka biçimi de modellemedir. Ebeveynlerin aile içindeki görevleri nasıl bölüştüğü çocukların tipik toplumsal erkek / kadın rol farklılıklarını ilk gözlemlediği alandır. Bu süreç basit taklidin ötesinde genelleşir, çünkü çocuklar gözlemledikleri eylemlerden daha üst düzey örüntüler ve davranış kuralları çıkarırlar, bu da daha sonra doğrudan gözlemlemedikleri ancak cinsiyete dayalı davranış kalıplarının genel resmine uyan yeni davranışları inşa etmelerine zemin hazırlar. Başka bir deyişle, çocuklar yalnızca taklit ettikleri değil, benzer durumlarda davranış için kılavuz olarak kullandıkları gözlemlere dayalı olarak genel fikirler ve beklentiler geliştirirler. Örneğin, bir kız oyun oynarken annesinin ev temizliğini taklit edebilir ve ardından temizliğin kadınların görevi olduğu sonucuna varabilir ve bu davranış diğer ortamlarda modellenmemiş olsa bile başka durumlarda bu işleri üstlenebilir. Ek olarak, bu çıkarsanan kalıplar, çocukların başkaları hakkındaki beklentilerine de rehberlik eder ve buna göre diğerlerine karşı sosyal davranışlarını etkiler.

Toplumsal cinsiyet şeması teorisine göre, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, cinsiyete dayalı ebeveynlik yapma derecesini öngörmekte ve bu da çocukların cinsiyet kalıp yargılarını ve cinsiyete dayalı davranışlarını öngörmektedir. Cinsiyet rollerinin kültürel ve toplumsal bağlamlardan güçlü bir şekilde etkilendiği göz önüne alındığında alandaki en büyük eksik kültürel, ekonomik ve toplumsal farkların

yeterince çalışılmamış olmasıdır. Araştırmaların yapıldığı batı kültürlerinin ötesinde cinsiyete dayalı ebeveynlikle ilgili bulguların genelleştirilmesi hakkında çok az şey biliyoruz. Batılı olmayan farklı kültürlerde cinsiyete dayalı ebeveynliğin kökenlerini, doğasını ve sonuçlarını anlamaya yönelik bilimsel çalışmalar tüm çocukların toplumsal gelişimine ve cinsiyetçi olmayan toplumsal evrilmeye katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR:

- Murnen, S. K., Greenfield, C., Younger, A., & Boyd, H. (2016). Boys act and girls appear: A content analysis of gender stereotypes associated with characters in children's popular culture. *Sex Roles*, 74, 78-91. <https://doi.org/10.1007/s11199-015-0558-x>
- Coyne, S. M., Linder, J. R., Rasmussen, E. E., Nelson, D. A., & Collier, K. M. (2014). It's a bird! It's a plane! It's a gender stereotype!: Longitudinal associations between superhero viewing and gender stereotyped play. *Sex Roles*, 70, 416-430.
- Culp, R. E., Cook, A. S., & Housley, P. C. (1983). A comparison of observed and reported adult-infant interactions: Effects of perceived sex. *Sex Roles*, 9, 475-479.
- Hastings, P. D., McShane, K. E., Parker, R., & Ladda, F. (2007). Ready to make nice: Parental socialization of young sons' and daughters' prosocial behaviors with peers. *Journal of Genetic Psychology*, 168, 177-200.

Çankaya
BELEDİYESİ

**KADINA
KARŞI
ŞİDDET
ÖNLENEBİLİR.**

**YALNIZ
DEĞİLSİNİZ,
BİZ VARIZ!**

TÜRKİYE
KADIN DERNEKLERİ
FEDERASYONU

**AİLE İÇİ ŞİDDET
ACİL YARDIM HATTI**
0 549 0 212 656 96 96

Uygulamamız
Google Play
ve
App Store'da
yayında

Şiddete Karşı Yalnız Değilsiniz

Sosyal Destek Hattı
Alo 183

ŞÖNİM Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
0312 351 65 63

Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı
0212 656 96 96 - 0549 656 96 96

Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi
0312 416 72 21

Ankara Barosu Gelincik Merkezi
0312 444 43 06

Çankaya Belediyesi Kadın Danışma Merkezi
0312 458 89 00 (1154 /3507)

